

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۰۴/۰۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۰۷/۲۲

بررسی تربیت نظامی دانشجویان دانشگاه افسری امام علی (ع) از دیدگاه

فرماندهان

جعفر حقیقت منش ۱

ابراهیم حاجی پور ۲

سیدحسین آتشی ۳

سید روح اله میراکبری ۴

چکیده

تربیت نظامی، موضوع مهم و سرنوشت ساز و یکی از دغدغه‌های اصلی فرماندهان و مسئولین امور تربیتی در مراکز آموزش عالی ارتش جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شود. هدف این تحقیق بررسی مفهوم تربیت نظامی، روش‌ها، موانع و عوامل موثر در تربیت نظامی از دیدگاه فرماندهان گردان‌های دانشجویی دانشگاه افسری امام علی (ع) می‌باشد. از این رو، پژوهش حاضر از نوع کیفی بوده و از استراتژی کیفی تئوری داده بنیاد استفاده شده است. برای انجام این تحقیق یازده نفر از فرماندهان گردان‌های دانشجویی که سابقه بیشتری در رابطه با موضوع مطالعه داشتند به عنوان نمونه اولیه انتخاب شدند. با نمونه‌های مورد مطالعه مصاحبه و متن مصاحبه ثبت شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها بر اساس مطالعه متن مصاحبه بوده و پس از استخراج مفاهیم و مضامین اولیه از روش اشتراوس و کوربین برای طراحی مدل تربیت نظامی دانشجویان استفاده شد. بر اساس نتایج بدست آمده از این تحقیق، مفهوم تربیت نظامی از دیدگاه فرماندهان عبارت است از تغییر رفتار مستمر مبتنی بر ارزش‌ها و ساختن جسم و پرورش روح که منجر به ارتقا سطح دانایی و توانایی، جامعه پذیری، سازگاری با محیط، اطاعت پذیری و ایجاد تعهد از طریق آموزش و فراگیری در فرد نظامی می‌گردد. همچنین روشها، موانع و عوامل موثر در تربیت نظامی دانشجویان طی مدلی ارائه شده است.

واژگان کلیدی:

تربیت، تربیت نظامی، ویژگیهای افسر شایسته، عوامل موثر در تربیت نظامی

۱ - عضو هیئت علمی دانشگاه امام علی (ع)

۲- عضو هیئت علمی دانشگاه امام علی (ع)

۳ - عضو هیئت علمی دانشگاه امام علی (ع)

۴ - عضو هیئت علمی دانشگاه امام علی (ع)

مقدمه

تربیت انسان و چگونگی دستیابی او به کمال از دیر باز همواره مورد علاقه هر اندیشمند و نظریه پرداز بوده است. انسان هم‌زمان با تلاش جهت فهم و شناخت خویشتن، در پی پاسخ به سوالات گوناگونی بوده است، از قبیل این که انسان چگونه تربیت یافته به کمال می‌رسد؟ و این که چه عواملی زمینه‌ساز تربیت و پرورش او است؟ لذا انسان به همان نسبت که همواره رویای کمال دنیوی خویش را در سر داشته، رویای کمال خویشتن را نیز می‌پروانده است، تا به بالاترین درجه رشد و کمال انسانی برسد، چرا که در وجود انسانی، قابلیت‌هایی محقق است که خاص اوست. از عمده‌ترین این قابلیت‌ها امکان تربیت و پرورش وی در مسیر کمال و سیر به مراتب بالای وجودی است. هنگامی نفس انسان دارای کمال است که دارای وجود بیشتر باشد یعنی فاصله با خداوند کم شود. لذا رسیدن انسان به مقصد اعلی، نهایت کمال وجودی او خواهد بود. (هاشمی اردکانی، ۱۳۸۸، ص ۱۶۲)

در مراکز آموزش عالی نیروهای مسلح چیزی به نام نظام و قدرت فرماندهی وجود دارد که باعث همسویی و جهت گیری فرمانبران در امور محول و تحقق اهداف مصوب می‌گردد. رفتار سازمانی جهت‌دار و هم‌افزای کارکنان اولین و بارزترین اثر قدرت نظام فرماندهی و در واقع وقتی که مجموعه‌ای از منابع معنوی و مادی وجود داشته باشد از ترکیب و برآیند موثر آنها عواملی ایجاد می‌شود که رفتار سازمانی را جهت داده و هدایت می‌کند و این منابع اجزای بنیادین قدرت فرماندهی و تربیت نظامی را تشکیل می‌دهند. به نظر می‌رسد ماهیت تربیت نظامی مبتنی بر منابع، فرمانده به عنوان محور تصمیم گیری، اعمال اختیارات به روش ترکیب منابع می‌باشد که علت غایی آن جهت دادن به رفتارهای نظامی کارکنان است و ضروری است این موارد اصلی بررسی شود. در این راستا، رویکرد جهت گیری فرماندهان بسیار مهم است. (رشید زاده، ۱۳۸۹، ۴۶)

محور اصلی تربیت نظامی انضباط معنوی است. اصلی‌ترین هدف تربیت نظامی اطاعت و تقوای الهی است و مهمترین نقش و رسالت سازمان، فرماندهان دانشگاه‌های نظامی ساختن و رشد دانشجویانی است که با قلبی قابل و مطمئن، بصیر و آگاه توان تشخیص مسائل حرفه‌ای را داشته باشند و با اعتقادی راسخ در زمان و مکان مناسب عمل صالح انجام دهند. فرماندهان بر اساس تعالیم نورانی دین باید احیاگر حوزه‌ی مسئولیت خویش باشند به گونه‌ای که فرمانبران و فرماندهان با قامتی استوار و سرسبز، قابل اتکا، صفا بخش و موثر باشند. (رشید زاده، ۱۳۸۹، ۱۰۱).

برای تربیت نظامی دانشجویان نه تنها باید از روشهای آموزش نظامند و سیستماتیک و کارهای فرهنگی اقدام نمود بلکه لازم است از طریق بررسی، مطالعه و شناسایی عوامل موثر با این پدیده مهم، فرماندهان را در جهت تربیت نظامی ائربخش دانشجویان یاری کرد. یکی از روشهایی که فرماندهان حاضر می‌توانند برای تربیت دانشجویان دانشگاه استفاده کنند، این است که آنها از تجارب موفق فرماندهان قبلی استفاده کنند تا ضمن افزایش احتمال موفقیت، هزینه ناشی از روش آزمون و خطا را در تربیت دانشجویان کاهش دهند. ولی متأسفانه تجارب فرماندهان در این زمینه مستند سازی نگردیده است.

نظر به اهمیت این موضوع، تربیت نظامی دانشجویان از دیدگاه فرماندهان گردان دانشگاه افسری امام علی (ع) مورد بررسی قرار گرفت تا از تجارب موفق فرماندهان در تربیت نظامی دانشجویان بهره برداری شده و ائربخش و کارآمدی در این حوزه افزایش یابد.

اهمیت و ضرورت تحقیق

اهمیت تحقیق را با کلام نورانی مقام معظم رهبری در مراسم تحلیف و اعطای سردوشی در دانشگاه افسری امام علی (ع) در سال ۱۳۸۳ آغاز می‌نمایم ایشان می‌فرمایند: جوانان عزیز ما، در دانشگاه افسری و در همه دانشگاه‌های نظامی کشور با دو هدف به کار و تحصیل اشتغال دارند هدف اول، دانش و هدف دوم، آمادگی و تربیت نظامی.

تربیت بزرگترین هدف پیامبران است. خدا بر مومنین منت نهاده که رسولی از خودشان را در میان خودشان برانگیخت با آیات خدا را بر آنان تلاوت کند و نفوسشان را تزکیه نماید و حکمت بیاموزد گرچه قبل در ضلالتی آشکار بودند.

تربیت نظامی، کارکنان را از نظر فردی و اجتماعی می‌سازد و اساس توان و تعالی را در پیوند فرد سازمان قرار می‌دهد و آنها را مکمل یکدیگر می‌داند. در این راستا تربیت نظامی با توجه به حقوق متقابل کارکنان سازمان دنبال می‌شود. اهتمام به تربیت و پرورش نظامی اساس حیات، اعتبار و اقتدار نیروی مسلح است و نظامیان همواره محتاج به فرآیند در طول خدمت هستند نیازمندی نیروهای مسلح به توانایی برتر برای آینده امن، مارا بر آن می‌دارد تا با سعی و کوشش وافر به تربیت مجاهدینی دانا، توانا، شهادت طلب و خداخواه همت گماریم. (رشید زاده، ۱۳۸۹، ص ۶ و ۱۰۰)

پژوهش انجام شده بر روی تعداد زیادی از سازمانهای موفق نشان می‌دهد که هفتاد درصد آنان در تربیت مدیران قرن ۲۱ تجربه را مهم ترین عامل به شمار می‌آورند و از دستیابی به

عملیات متنوع به عنوان کلید تربیت یاد می‌کنند. این امری بدیهی است که بیشتر یادگیری می‌تواند از طریق تجربه تحقق یابد. همه مدیران برای یادگیری از اشتباهات قبلی خود، ارزش قائل می‌شوند.

با توجه به اینکه دانشگاه افسری به عنوان قلب ارتش و مرکز پرورش و تربیت فرماندهان آینده ارتش می‌باشد لازم است تا مفهوم تربیت نظامی، روش‌ها، موانع و عوامل مؤثر در تربیت نظامی از دیدگاه فرماندهان گردان‌های دانشجویی دانشگاه افسری امام علی (ع) مورد بررسی قرار گیرد. و از این تجربیات برای تربیت افسران آینده ارتش استفاده گردد. اما سؤال اینجاست که چه تعداد فرماندهان فعال در دانشگاه افکار، دیدگاه‌ها، تجارب، آموخته‌ها و اندوخته‌های تجربی و علمی خود را مکتوب و مستند نموده‌اند؟ چه بخشی از دانش نهفته در تغییرات مدیریتی و فرآیند آن به قلم فرماندهان به رشته تحریر درآمده است؟ چه بخشی از این تجارب به نسل‌های بعدی انتقال خواهد یافت؟ با توجه به اهمیت این موضوع محقق تربیت نظامی را از دیدگاه فرماندهان فعال در حوزه تربیت دانشجویان بررسی نموده تا ضمن مستند کردن تجربیات فرماندهان، نسل‌های بعد را در تربیت کارآمد و اثربخش دانشجویان یاری نماید.

اهداف تحقیق

هدف اصلی این پژوهش بررسی تربیت نظامی دانشجویان دانشگاه از دیدگاه فرماندهان می‌باشد. برای تحقق این هدف، اهداف فرعی زیر نیز دنبال خواهد شد:

الف) بررسی معانی، مفاهیم تربیت نظامی، چرایی، چیستی و چگونگی تربیت نظامی از دیدگاه فرماندهان با تجربه در امور تربیتی دانشجویان.

ب) دستیابی به همگرایی فکری و هم‌افزایی اجرایی در راه‌ها و راهبردهای تربیت نظامی دانشجویان برای پیشگیری و اصلاح حوزه‌های آسیب.

ج) تعیین روش‌های تربیت نظامی دانشجویان

پ) تعیین عوامل مؤثر و موانع تربیت نظامی دانشجویان

سوالات تحقیق

این تحقیق به دنبال پاسخ به سوالات زیر می‌باشد.

۱- مفهوم تربیت نظامی از دیدگاه فرماندهان چیست؟

۲- روش‌های تربیت نظامی از دیدگاه فرماندهان چیست؟

۳- چه عواملی در تربیت نظامی دانشجویان از دیدگاه فرماندهان مؤثر است؟

- ۴- موانع تربیت نظامی دانشجویان از دیدگاه فرماندهان چیست؟
۵- تجارب موفق و ناموفق فرماندهان در تربیت نظامی دانشجویان چیست؟

مبانی نظری

تربیت مقوله‌ای است که در طول تاریخ توجه اندیشمندان و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت را به خود جلب کرده است. صاحب‌نظران این عرصه هر کدام کوشیده‌اند با ارائه دیدگاه‌های جدیدتر در توسعه و تسهیل تربیت سهیم باشند. «تربیت» در لغت از دو ریشه «ربو» و «رب» اشتقاق یافته است؛ از ریشه «ربو» بیشتر ناظر به پرورش جسمی و به معنای «افزودن» و «پروراندن»، و از ریشه «رب» بیشتر ناظر به پرورش روحی و معنوی و به معنای «سرپرستی کردن»، «رهبری کردن» و «به اعتدال رساندن» است (محمد مرتضی زبیدی ص ۴۶۴). تربیت از نظر دانشمندان تربیتی، فعالیتی منظم و تدریجی برای کشف استعدادها و از قوه به فعلیت رساندن آنهاست. (حاجی ده‌آبادی، ص ۱۲)

از دیدگاه شیخ الرئیس ماهیت تعلیم و تربیت عبارت از برنامه‌ریزی و فعالیت جامعه و فرد در جهت سلامت خانواده، رشد کودک و تدبیر شئون اجتماعی برای وصول انسان به سعادت در دنیا و پس از مرگ می‌باشد. از دیگر ویژگیهای مهم آراء تربیتی شیخ‌الرئیس بیان مراحل تعلیم و تربیت و رشد کودک است. مراحلی که از سخنان شیخ استفاده می‌شود عبارت است از :

مرحله اول، پس از بازگیری از شیر مادر که بوعلی ذکر می‌کند حق فرزند بر پدر پس از تولد نام نیکو بر وی نهادن و انتخاب دایه واجد شرایط است .

مرحله دوم از حدود ۶ سالگی که در این مرحله پس از رشد مفاصل بدنی ، آمادگی زبانی، تلقین پذیری و رشد شنوایی، باید به تعلیم قرآن بپردازد و حروف الفبا به صورت نوشتاری به وی آموخته شود و معارف دینی به او تلقین گردد.

مرحله سوم پس از آموزشهای ابتدایی است که در این مرحله پس از فراغت کودک از فراگیری قرآن و حفظ لغات، مربی باید بیندیشد که در چه کار، صنعت و رشته خاصی باید قرار داده شود و براساس آن برنامه آموزش متناسب با آن را طراحی کند.

مرحله چهارم، پرداختن به کار و اشتغال است که پس از آموزشهای حرفه‌ای وقتی همزمان با آن باید جوان را وارد کار و آماده اشتغال کرد تا از این طریق امرار معاش کند.

مرحله پنجم، پس از اشتغال و استقلال و در مرحله آخر، هنگامی که جوانی ورزیده، مجرب و از نظر اقتصادی مستقل شد، زندگی و کانون مستقل خانوادگی برایش تشکیل گردد. (اعرافی، ۱۳۷۷: ۱۷۸)

ابن سینا، نابغه بزرگ شرق و اسلام بر پایه‌ی بینشهای ویژه انسان‌شناختی و روان‌شناختی خویش، اصول و روشهایی را نیز برای تعلیم و تربیت ارائه داده که برخی از آنها عبارتند از: ۱- خودشناسی ۲- رعایت تفاوت‌های فردی ۳- شناخت استعدادها، علایق و امکانات ۴- تنظیم برنامه براساس مراحل ۵- آموزش گروهی ۶- انتخاب معلم و رفیق

خواجه نصیرالدین طوسی در خصوص موضوع تربیت می‌گوید: تربیت شامل نفس ناطقه است که از آن بطور ارادی کارهای زیبا و پسندیده یا کارهای زشت و ناپسند بیرون می‌آید و صورت باطن (درون) نیکو نشود تا آنکه چهار توانمندی وی نیکو باشد که یکی قوت علم و دیگری قوت خشم و بعدی قوت شهوت و آخری هم قوت عدل است.

غزالی در مورد کودک و تربیت او می‌نویسد: هر کودکی با فطرت سالم و معتدل به دنیا می‌آید اما پدر و مادرش او را به دین یهودیت یا مسیحیت در می‌آورند یعنی با عادت و آموختن، ردایل را کسب می‌کنند و همانگونه که بدن در ابتدا کامل آفریده نمی‌شود بلکه به وسیله غذا و تربیت کامل و نیرومند می‌شود، نفس نیز به طور ناقص ولی کمال-پذیر آفریده می‌شود که با تربیت و تهذیب اخلاق و تغذیه علمی به کمال می‌رسد.

او معتقد است که تعلیم ماهیتی تدریسی و پیوسته و مستمر دارد که باید مراتب آن رعایت شود تا به نتیجه برسد و در آن به نوعی فعالیت مشترک بین مربی و متربی قائل است. همچنین از بیانات متعدد او در اهمیت آموزش و تعلیم و تربیت و استنادش به این روایت نبوی «طلب العلم فریضیه علی کل مسلم» می‌توان همگانی بودن آن را استفاده کرد و اینکه تمام اقشار جامعه به میزان استعداد و توان خود باید از آموزش و اخلاق بهره‌مند شوند و این امر طبقاتی نبوده و منحصر به نخبگان نیز نمی‌باشد. (همان)

تربیت فرایند تغییر رفتار مبتنی بر اصول، فنون و روش‌های تربیتی برای رسیدن به اهداف مشخص است، نیازی اساسی برای تغییر، دگرگونی، سازگاری، بقا، ارتقا و اعتلا در مسیر رضایت خداوند متعال و فرایندی آگاهانه، طراحی شده، مستمر، تکاملی، و معطوف به اهداف است که اساس آن حاکمیت خداوند بر پایه رحمت و رحمانیت است و محور اصلی نظام تربیتی جهان را همین اصل تشکیل می‌دهد. (رشید زاده، ۱۳۸۹، ۱۰۰)

تعلیم و تربیت آدمی کاری پر ارج و در عین حال وقتگیر است و نتایج قطعی و نهائی آن نسبتاً دیر آشکار می‌شود، ارجمندی آن بدین جهت است که آدمیت انسان به چگونگی تربیتش بستگی دارد، اگر در شرایط مناسبی پرورش یابد، به خیل نیکان می‌پیوندد، و اگر تربیت وی مورد غفلت واقع شود، چه بسا که از حد حیوان نیز فروتر رود. وقتگیری آن زائیده این واقعیت است که آدمیزاد، موجودی بالقوه است و در آغاز زندگی جز به صورت، آدمی نیست، و نه تنها زمان زیادی می‌طلبد تا در پرتو تدابیر تربیتی مناسب، آدمی خو شود، بلکه آمادگی وی برای قبول لوازم آدمیت نیز امری تدریجی است و تحقق آدمیتش در هر مرحله، در گرو تحقق نسبی آن در مراحل قبل می‌باشد.

از سویی، ارزش تعلیم و تربیت آدمی و زیانهائی که بر اثر فقدان یا نقصان آن می‌تواند دامنگیر فرد و جامعه شود، و احتمال انحراف آن از مسیر صحیح در مدت نسبتاً طولانی رشد کودک از سویی دیگر، ایجاب می‌کند که فعالیتهای مربوطه مورد توجه خاص و مداوم قرار گیرد و تدابیر مربوط به اداره و هدایت آن با دوراندیشی و آینده‌نگری هر چه تمامتر اتخاذ شود، چه اگر مثلاً وسعت و عظمت موضوع از نظر دور بماند یا هدف غائی تربیت بر کسانی که در جریان آن شرکت مؤثر دارند، پوشیده باشد چه بسا آنچه در این پیکره وسیله‌ای بیش نیست، هدف پنداشته شود و ما را با همه سعی و کوششی که از روی حسن نیت متحمل می‌شویم، از هدف غائی دور سازد. همچنین چنانچه تصویر کلی جریان تربیت به اندازه کافی روشن نباشد، ارزیابی کمی و کیفی میزان پیشرفت که لازمه حفظ کیفیت فعالیتهای طویل‌المدت است دشوار می‌شود و حال آنکه چگونگی پیشرفت برنامه‌های اجرائی درازمدت باید در فواصل کوتاه مدت مورد رسیدگی قرار گیرد، تا اگر در جریان آن نتایج غیر منتظره و احیاناً نامطلوب مشاهده شد، یا اگر نیل به نتایج بهتر توسط به اقدامات جدیدی را ایجاب نمود، با توجه به مقتضیات هر موقعیت، مسیر اقدامات تصحیح و در روشها تجدید نظر شود.

تعلیم و تربیت فنی است که اعمال آن فقط با جمع شدن نتیجه تجارب چند نسل باید تکمیل شود. هر نسل، برخوردار از دانش نسلهای قبل، هر روز بهتر از روز پیش می‌تواند تعلیم و تربیتی فراهم کند که استعدادهای ذاتی آدمی را در ابعاد بایسته آن توسعه دهد و از این طریق نوع بشر را به تمامی به سوی مقصدش هدایت کند. در حقیقت بصیرت به تربیت و تربیت هم، به نوبه خویش به بصیرت مربوط است. در نتیجه تعلیم و

تربیت تنها به آهستگی پیشرفت می‌کند و مفهوم دقیقی از ساخت آموزش و پرورش تشکیل نخواهد شد جز به این طریق که هر نسل ذخایر تجربی و معلومات خود را به نسل بعد منتقل کند و این نسل اخیر از انتقال این میراث به نسل بعد به سهم خود چیزی بر آن بیفزاید. (شکوهی، ۱۳۷۰: ۲۰)

روش شناسی

روش تحقیق عبارت از بکارگیری راه و روش خاصی است که اطلاعات مناسب‌تر و بیشتر را در باره موضوع مورد مطالعه فراهم نموده و عوامل و علل مرتبط بدان را مشخص نماید. با توجه به این که ما در سوالات این تحقیق در پی یافتن مفهوم تربیت نظامی روش‌ها و عوامل موثر در تربیت نظامی از دیدگاه فرماندهان گردان‌های دانشجویی هستیم و اطلاعاتی که در مراحل مصاحبه در پی کسب آنها هستیم مربوط به توصیف واقعی تجربیات فرماندهان گردان‌های دانشجویی می‌باشد در نتیجه روش تحقیق این پروژه به شیوه تئوری داده‌بنیاد می‌باشد که طی آن عوامل ایجاد کننده و زمینه ساز، یک مفهوم بررسی و با توجه به شرایط خاص حاکم بر بافت اجتماعی مورد مطالعه عوامل اثر گذار، مقوله‌های اصلی و غیره استخراج می‌گردد.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر فرماندهان گردان‌های دانشجویی دانشگاه افسری امام علی (ع) و افسرانی که سابقه‌ی فرماندهی گردان دانشجویی را داشتند بوده است نمونه مورد بررسی این پژوهش یازده نفر از فرماندهان گردان‌های دانشجویی بوده است. روش نمونه‌گیری هدفمند بوده و از بین افرادی انتخاب شدند که بیشترین سابقه را در موضوع مورد مطالعه داشته‌اند.

مبانی نظری استراتژی مفهوم سازی بنیادی

مبانی نظری استراتژی مفهوم سازی بنیادی، نوعی روش‌شناسی عمومی برای تدوین تئوری‌هایی است که ریشه در داده‌های گرد آوری و تحلیل شده به صورت نظامند دارد. ویژگی اصلی و مهم تئوری داده بنیاد تاکید بر بررسی دقیق داده‌های جمع آوری شده به صورت تجربی به جای تمرکز بر بررسی ادبیات تحقیق جهت ارائه تئوری است. این روش‌شناسی در ابتدا به وسیله‌ی گلاسر و استراوس در کتاب کشف تئوری مفهوم سازی ارائه شد. هدف غایی این استراتژی، ارائه تبیین‌های جامع تئوریک در مورد یک پدیده

خاص است. به طور کلی، این استراتژی داده‌ها حاصل از منابع اطلاعاتی را به مجموعه‌ای از کدها، کدهای مشترک را به مقوله و آنگاه مقوله‌ها را به نوعی تئوری تبدیل می‌کند. بر این اساس، استراوس و کاربین تئوری فوق را نوعی تئوری می‌دانند که به صورت استقرایی از مطالعه یک پدیده حاصل می‌شود و در آن پژوهشگر با در اختیار داشتن یک تئوری پژوهش را آغاز نمی‌کند که در پی تایید آن باشد، بلکه مطالعه یک پدیده اجازه می‌دهد در گذر گردآوری و تحلیل داده‌ها، تئوری حاکم بر رفتار آن پدیده آشکار شود.

شیوه تجزیه تحلیل داده‌ها

واحد تجزیه تحلیل بر اساس مطالعه خط به خط متن مصاحبه بوده و پس از آن استخراج مفاهیم و مضامین اولیه با استفاده از روش اشتراوس و کوربین و به شکل ترسیمی مورد تجزیه تحلیل قرار خواهند گرفت.

شکل گیری مقوله ها

از طریق به کارگیری فن مقایسه مستمر، مفاهیم یک مقوله یا موضوع مشترک یافت می‌شود. مفاهیم تغییر رفتار مستمر مبتنی بر اصول، ساختن جسم، پرورش روح، جامعه پذیری نظامی، ارتقای سطح دانایی و توانایی، آموزش و فراگیری، سازگاری با محیط، اطاعت پذیری، ایجاد تعهد در فرد، مقوله مفهوم تربیت نظامی را شکل می‌دهند. مفاهیم اخلاص در عمل، فراگیری آموزش توأم با عمل، موعظه و اندرز، اقدام عملی فرماندهان، تنبیهات و تشویقات به موقع، ارتباط نزدیک با دانشجویان، تجارب ارزشمند گذشتگان، برنامه های آموزشی، رفتار فرماندهان، ابزار، مقوله روش‌های تربیت نظامی را شکل می‌دهند.

مفاهیم خانواده، فرمانده و استاد مجرب، اعتقادات مذهبی، پذیرش صحیح، محیط تربیتی، برنامه‌های آموزشی، امکانات موجود مقوله عوامل موثر در تربیت نظامی را شکل می‌دهند.

مفاهیم عدم گزینش صحیح، ضعف مربیان و فرماندهان، عوامل محیطی، به روز نبودن آموزشها، وضعیت معیشت دانشجویان و فرماندهان، تغییر مداوم برنامه های آموزشی و پرورشی مقوله موانع تربیت نظامی را شکل می‌دهند.

مفاهیم تعهد، ورزیده، حسن خلق، ولایت مدار، مدیر، صداقت، برخوردار از علم روز، ایمان، تخصص، انضباط، خلاقیت مقوله ویژگیهای یک افسر خوب را شکل می دهند.

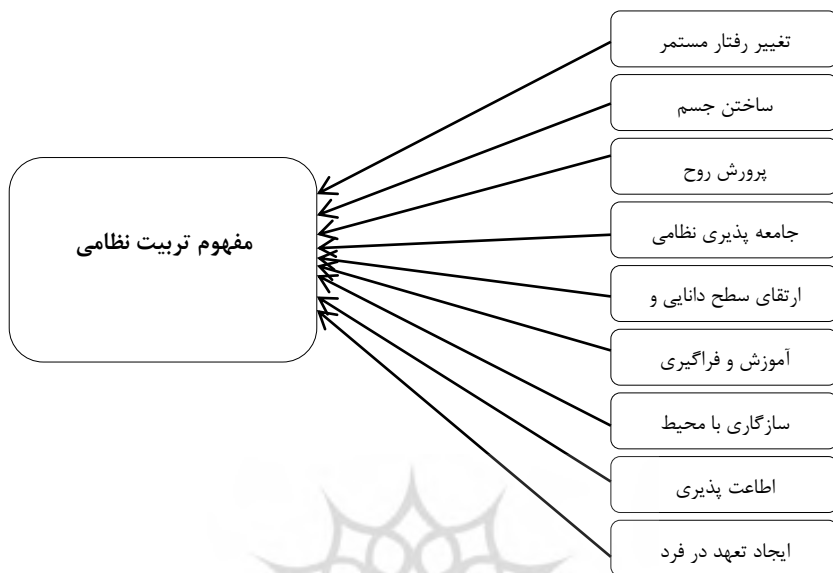
مفاهیم، مدیریت مشارکتی، مدیریت اقتضائی، صداقت در رفتار و گفتار، میانه روی در تشویق و تنبیه، اغماض فرمانده در شرایط خاص، رعایت احترام دانشجویان، درک شرایط دانشجویان، برقراری ارتباط با دانشجویان، توکل به خدا، پشتیبانی فکری و عملی و مادی از زیر مجموعه، مشورت با سایر فرماندهان مقوله تجربیات موفق را شکل می دهند.

مفاهیم کمبود وسایل و ابزار و تکنولوژی به روز، به موقع نبودن تنبیهات، مطابقت نداشتن گفتار با عمل، رعایت نکردن احترام دانشجویان، ضعیف بودن فرمانده گروهان، تغییر مداوم ساختارهای علمی و آموزشی، نبود اعتدال در کارها مقوله تجربیات ناموفق را شکل می دهند.

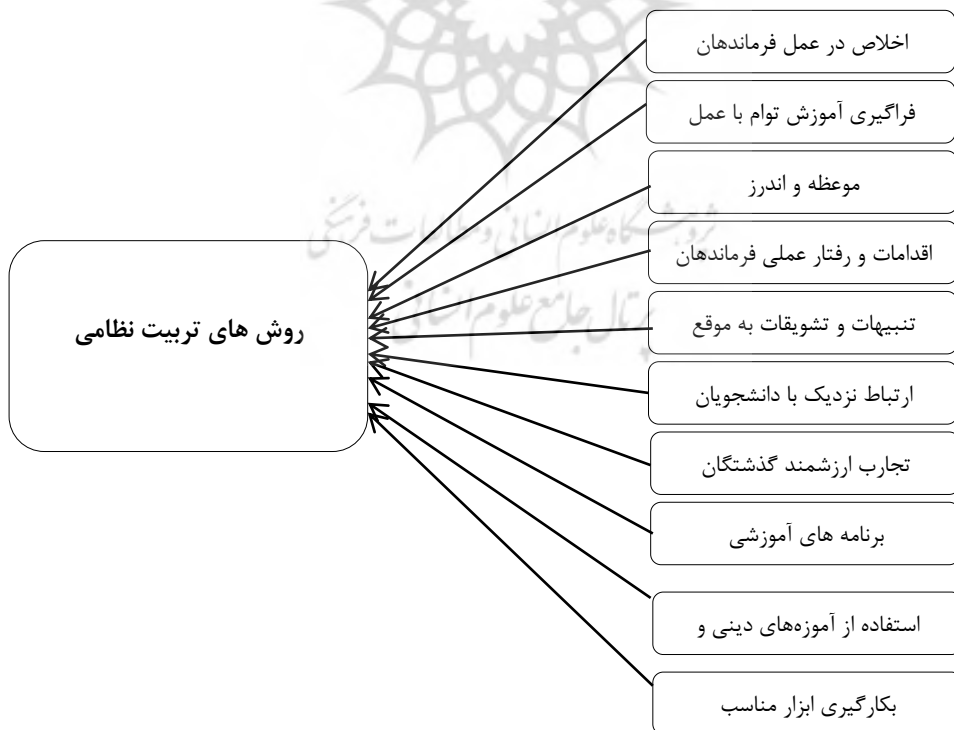
جدول ۲ شکل گیری مفاهیم از کدها در داده های مطالعه موردی

مفاهیم	مقوله
تغییر رفتار مستمر مبتنی بر ارزش ها - ساختن جسم - پرورش روح - جامعه پذیری نظامی - ارتقای سطح دانایی و توانایی - آموزش و فراگیری - سازگاری با محیط - اطاعت پذیری - ایجاد تعهد در فرد	مفهوم تربیت نظامی
اخلاص در عمل - فراگیری آموزش توأم با عمل - موعظه و اندرز - اقدام عملی فرماندهان - تنبیهات و تشویقات به موقع - ارتباط نزدیک با دانشجویان - تجارب ارزشمند گذشتگان - برنامه های آموزشی - رفتار فرماندهان - بکارگیری ابزار مناسب - استفاده از آموزه های دینی و الهی	روشهای تربیت نظامی
خانواده - فرمانده و استاد مجرب - اعتقادات مذهبی - پذیرش صحیح - محیط تربیتی - برنامه های آموزشی - امکانات موجود - تشویق و تنبیه به موقع	عوامل موثر در تربیت نظامی
عدم گزینش صحیح - ضعف مربیان و فرماندهان - عوامل محیطی - به روز نبودن آموزشها - وضعیت معیشت دانشجویان و فرماندهان - نداشتن چشم انداز تربیتی و آموزشی - تداخل فعالیت های عملی و آموزش های نظامی - کمبود امکانات	موانع تربیت نظامی
تعهد - ورزیده - حسن خلق - ولایت مدار - مدیر - صداقت - مزین به علم روز - ایمان - تخصص - انضباط - خلاقیت - بصیرت - انتقاد پذیر - خستگی ناپذیری	ویژگی های یک افسر کارآمد
مدیریت مشارکتی - مدیریت اقتضائی - صداقت در رفتار و گفتار - میانه روی در تشویق و تنبیه - اغماض فرمانده در شرایط خاص - رعایت احترام دانشجویان - درک شرایط دانشجویان - برقراری برقراری ارتباط با دانشجویان - توکل به خدا - پشتیبانی فکری و عملی و مادی از زیر مجموعه - مشورت با سایر فرماندهان - تصمیم گیری بر مبنای واقعیات موجود - نظارت و کنترل مستمر	تجربیات موفق
کمبود وسایل و ابزار و تکنولوژی به روز - به موقع نبودن تنبیهات - مطابقت نداشتن گفتار با عمل - رعایت نکردن احترام دانشجویان - ضعیف بودن فرمانده گروهان - تغییر مداوم ساختارهای علمی و آموزشی - نبود اعتدال در کارها - تصمیم گیری بر مبنای اطلاعات غلط - کم توجهی به امور روحیه و رفاهی	تجربیات ناموفق

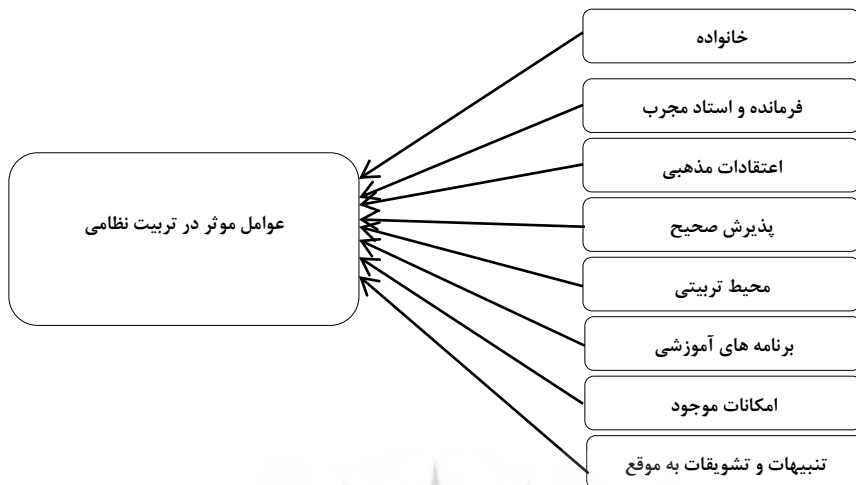
مفاهیم شکل دهنده مقوله ۱

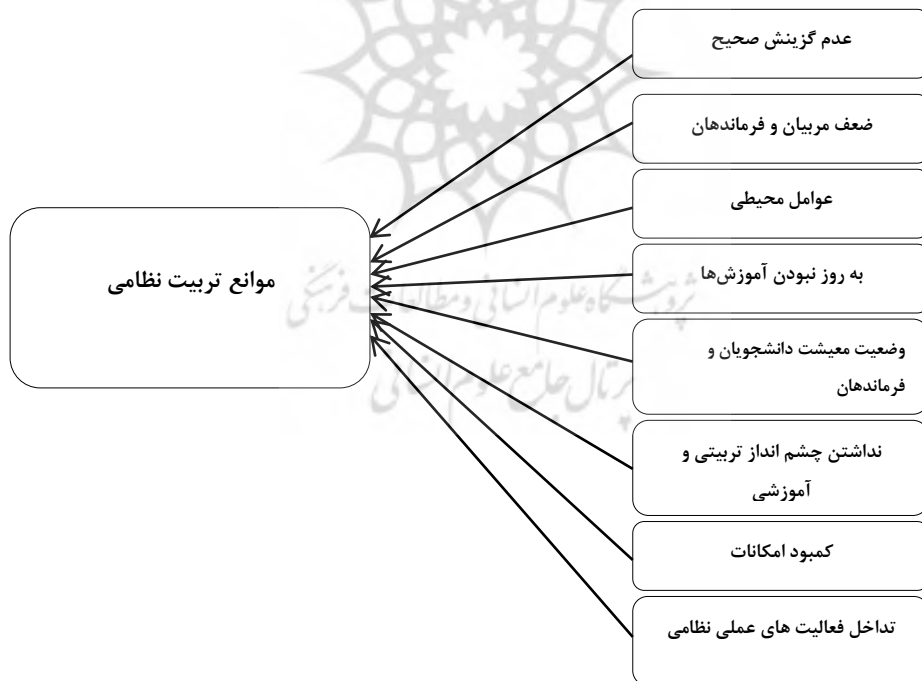
مفاهیم شکل دهنده مقوله ۲

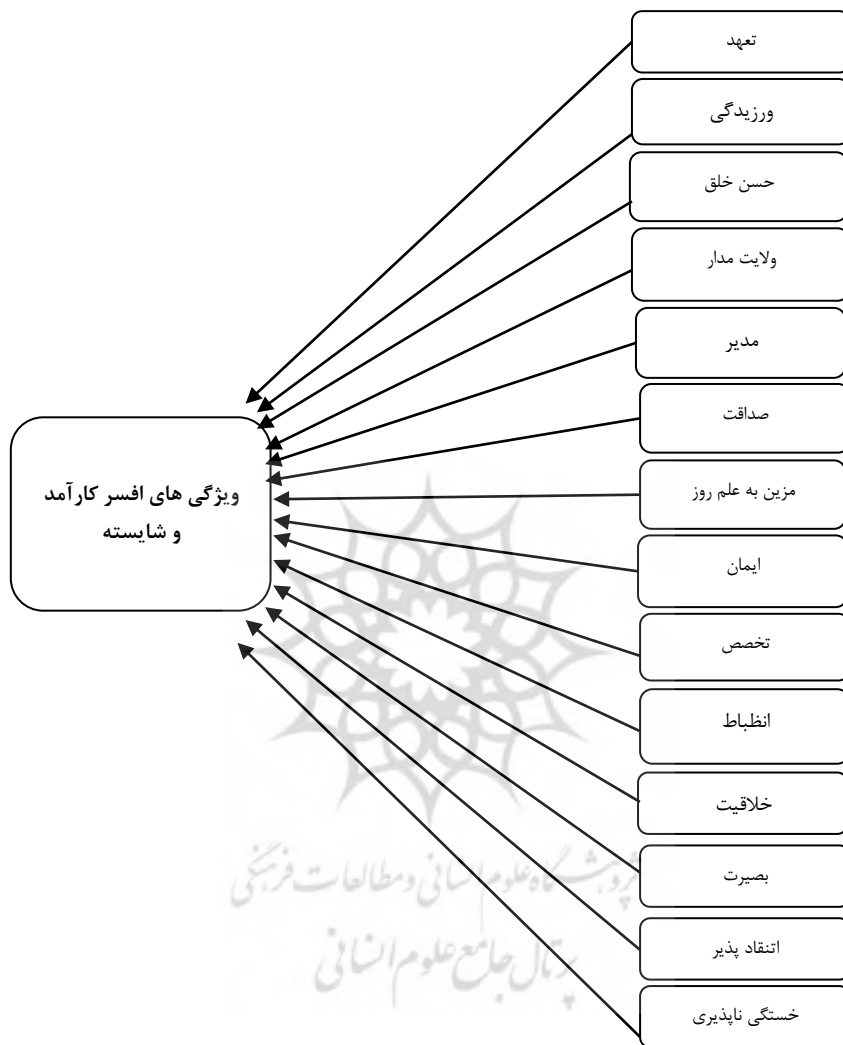
مفاهیم شکل دهنده مقوله ۳

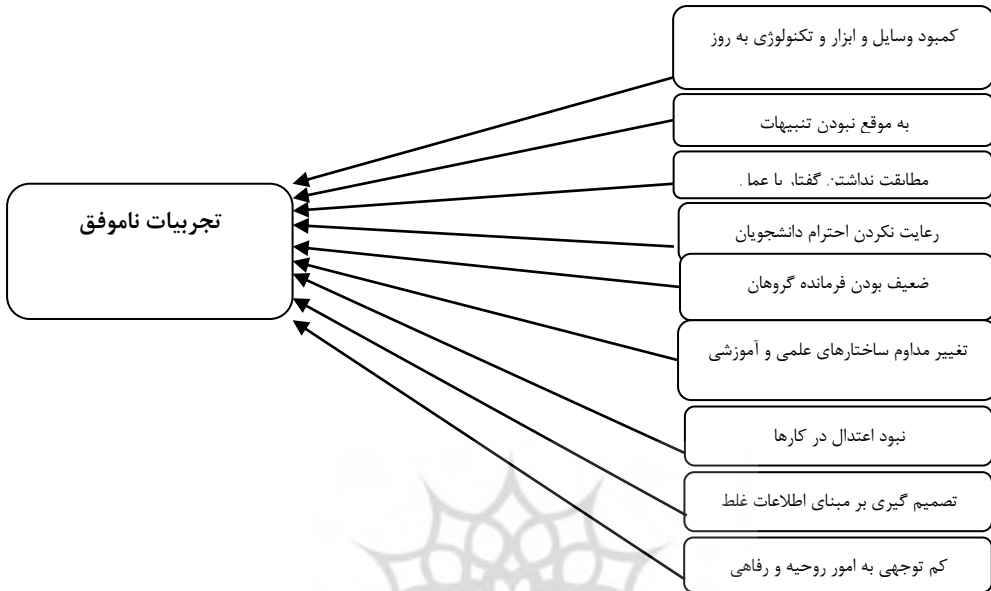
مفاهیم شکل دهنده مقوله ۴

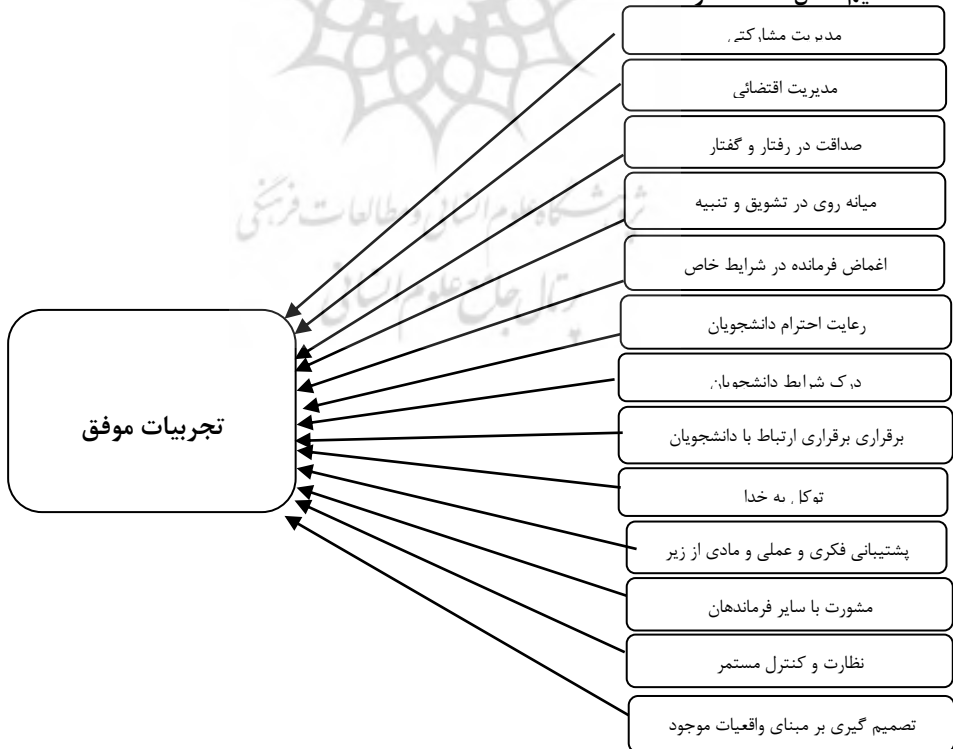
مفاهیم شکل دهنده مقوله ۵

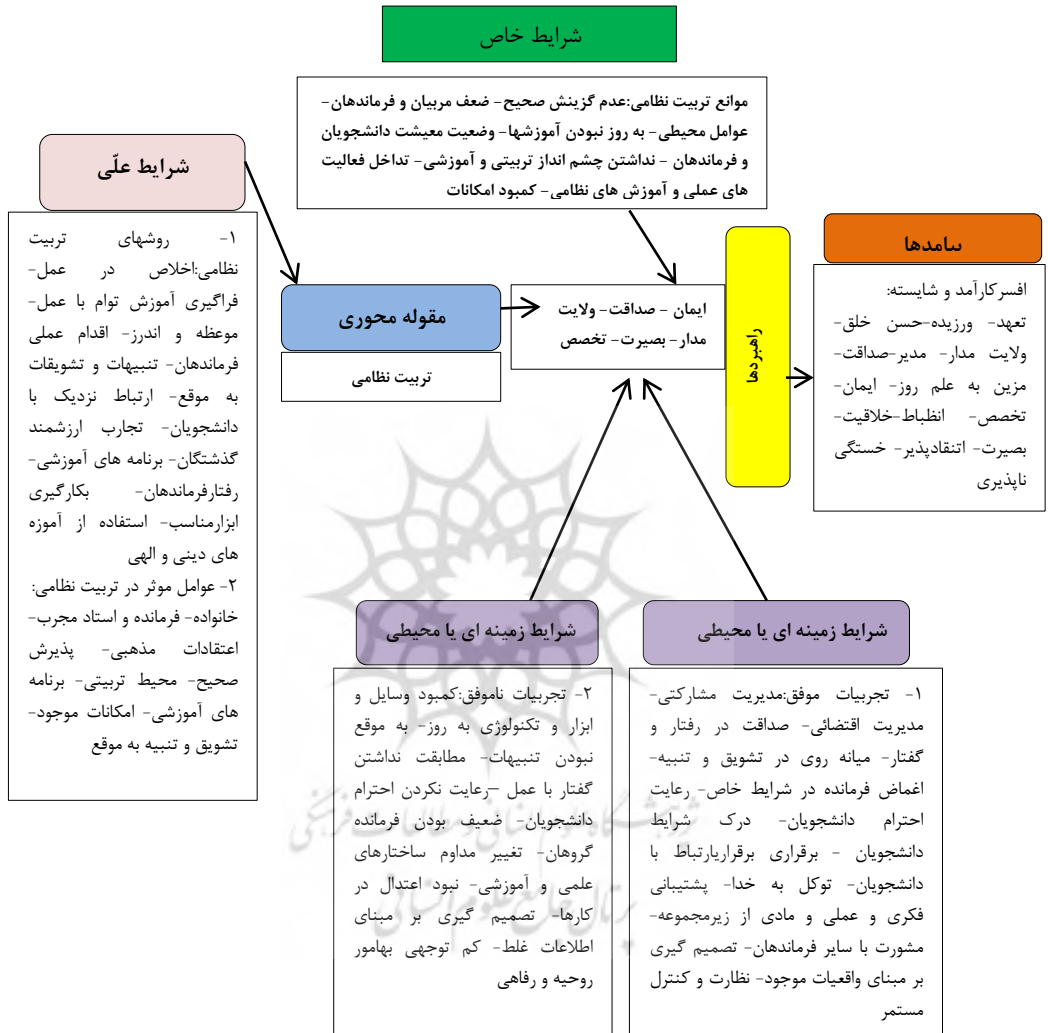
مفاهیم شکل دهنده مقوله ۶

مفاهیم شکل دهنده مقوله ۷

شمای مقوله ها و ارتباط آنها با یکدیگر (شیوه ترسیمی)

بحث و نتیجه گیری

تربیت فرایند تغییر رفتار مبتنی بر اصول، فنون و روشهای تربیتی برای رسیدن به اهداف مشخص است نیازی اساسی برای تغییر، دگرگونی، سازگاری، بقا، ارتقا و اعتلا در مسیر رضایت خداوند متعال و فرایندی آگاهانه، طراحی شده، مستمر، تکاملی و معطوف به

اهداف است که اساس آن حاکمیت خداوند بر پایه رحمت و رحمانیت است و محور اصلی نظام تربیتی جهان را همین اصل تشکیل می دهد.

تربیت نظامی یکی از موضوعات مهم و سرنوشت ساز در مراکز آموزش نیروهای مسلح محسوب می شود و یکی از دغدغه های مهم فرماندهان و مسئولین امور تربیتی مراکز آموزشی می باشد لذا لازم بود تا تجربیات با ارزش فرماندهان در خصوص تربیت نظامی ثبت تا فرماندهان جوان بتوانند از آنها استفاده نمایند. در این تحقیق موضوع مفهوم، روش ها، موانع و عوامل موثر در تربیت نظامی از دیدگاه فرماندهان گردان های دانشجویی دانشگاه افسری امام علی (ع) مورد بررسی قرار گرفت. برای انجام این تحقیق هشت نفر از فرماندهان گردان های دانشجویی که سابقه بیشتری در رابطه با موضوع مطالعه داشتند به عنوان نمونه اولیه انتخاب گردیدند با نمونه های مورد مطالعه مصاحبه انجام گرفت و متن مصاحبه ثبت و پیاده سازی گردید. تجزیه و تحلیل داده ها بر اساس مطالعه خط به خط متن مصاحبه بوده و پس از استخراج مفاهیم و مضامین اولیه از روش اشتراوس و کوربین و به شکل ترسیمی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که نتایج آن به شرح ذیل می باشد:

پاسخ سوال ۱: مفهوم تربیت نظامی از دیدگاه فرماندهان عبارت است از تغییر رفتار مستمر مبتنی بر ارزش ها و ساختن جسم و پرورش روح که منجر به ارتقا سطح دانایی و توانایی، جامعه پذیری، سازگاری با محیط، اطاعت پذیری و ایجاد تعهد از طریق آموزش و فراگیری در یک فرد نظامی می گردد.

پاسخ سوال ۲: روش های تربیت نظامی از دیدگاه فرماندهان عبارتند از :
اخلاص در عمل، فراگیری آموزش توأم با عمل، موعظه و اندرز، اقدام عملی فرماندهان، تنبیهات و تشویقات به موقع، ارتباط نزدیک با دانشجویان، تجارب ارزشمند گذشته گان، برنامه های آموزشی، رفتار فرماندهان، بکارگیری ابزار مناسب، استفاده از آموزه های دینی و الهی

پاسخ سوال ۳: عوامل موثر در تربیت نظامی از دیدگاه فرماندهان عبارتند از :
خانواده، فرمانده و استاد مجرب، اعتقادات مذهبی، پذیرش صحیح، محیط تربیتی، برنامه های آموزشی، امکانات موجود تشویق و تنبیه به موقع

پاسخ سوال شماره ۴: موانع تربیت نظامی از دیدگاه فرماندهان عبارتند از :

عدم گزینش صحیح، ضعف مربیان و فرماندهان، عوامل محیطی، به روز نبودن آموزشها، وضعیت معیشت دانشجویان و فرماندهان، نداشتن چشم انداز تربیتی و آموزشی، تداخل فعالیت‌های عملی و آموزش‌های نظامی، کمبود امکانات و ویژگی‌های یک افسر کارآمد و شایسته از دیدگاه فرماندهان عبارتند از:

تعهد، ورزیده، حسن خلق، ولایت مدار، مدیر، صداقت، مزین به علم روز، ایمان، تخصص، انضباط، خلاقیت، بصیرت، انتقاد پذیر، خستگی ناپذیری

پاسخ سوال ۵: تجربیات موفق فرماندهان در تربیت نظامی دانشجویان

مدیریت مشارکتی، مدیریت اقتضائی، صداقت در رفتار و گفتار، میانه روی در تشویق و تنبیه، اغماض فرمانده در شرایط خاص، رعایت احترام دانشجویان، درک شرایط دانشجویان، برقراری ارتباط با دانشجویان، توکل به خدا، پشتیبانی فکری و عملی و مادی از زیر مجموعه، مشورت با سایر فرماندهان، تصمیم‌گیری بر مبنای واقعیات موجود، نظارت و کنترل مستمر

پاسخ سوال ۶: تجربیات ناموفق فرماندهان در تربیت نظامی دانشجویان

کمبود وسایل و ابزار و تکنولوژی به روز، به موقع نبودن تنبیهات، مطابقت نداشتن گفتار با عمل، رعایت نکردن احترام دانشجویان، ضعیف بودن فرمانده گروهان، تغییر مداوم ساختارهای علمی و آموزشی، نبود اعتدال در کارها، تصمیم‌گیری بر مبنای اطلاعات غلط، کم توجهی به امور روحیه و رفاهی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

منابع

- اعرافی، علیرضا، "آرای دانشمندان مسلمان در تعلیم و تربیت و مبانی آن"، چاپ اول، دفتر همکاری حوزه و دانشگاه، ص ۱۷۸، ۱۳۷۷.
- جعفری مقدم، سعید، "مستند سازی تجارب مدیران از دیدگاه مدیریت دانش"، چاپ سوم، موسسه تحقیقات و آموزش مدیریت، ۱۳۸۹
- حاجی ده‌آبادی، درآمدی بر نظام تربیتی اسلام، ص ۱۲، ۱۳۸۴.
- رشیدزاده، فتح اله، "تربیت نظامی"، چاپ اول، دانشگاه افسری امام علی (ع)، معاونت پژوهشی، ۱۳۸۹

- رهنما، اکبر، "سیمای ویژگی های انسان مطلوب از دیدگاه تربیتی اسلام"، چاپ اول، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۴
- شریعتمداری، علی، "اصول و فلسفه تعلیم و تربیت" تهران: انتشارات امیر کبیر، ۱۳۸۲
- شکوهی، غلامحسین، "تعلیم و تربیت و مراحل آن" انتشارات قدس رضوی، ۱۳۷۰
- یک نامی، مصطفی، "نظارت و راهنمایی آموزشی" تهران: انتشارات سمت، ۱۳۷۷
- هاشمی اردکانی، حسن، "عوامل تربیتی در مسیر کمال وجودی انسان از منظر نهج البلاغه"، چاپ چهارم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۸
- Daengbuppha, j & Hemminrton, N and Wilkes, K, "using arounded theory to model visitor experiences at heritage sitse", qualitative market research: an international journal, Vol.9, pp.367-388, 2006
- Glaser, .B and Strauss, .A, "the discovery of grounded theory", Aldine publishing Co. Chicago, il, 1967.
- Goulding, C, "Grounded theory :the missing methodology on the interpretivist agenda", qualitative market research : an international journal, Vo l.1, No.1, pp.7-50, 1998.
- Goulding, C, "Grounded theory, ethnography and phenomenology". European journal of marketing, Vol.39, No.3/4, pp.294-308, 2005.
- Goulding, C," Grounded theory: a practical guide for management", business and market researchers, first published, Sage publications Ltd, 2002.